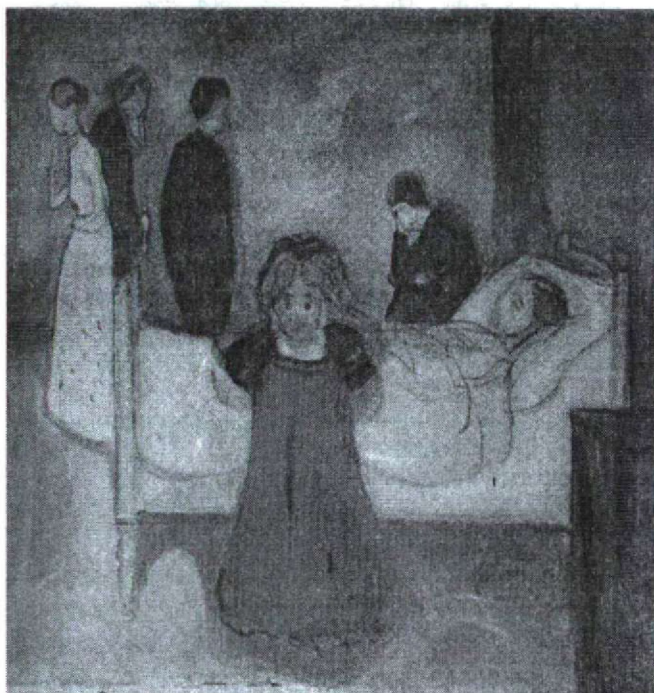

Depresszió a gyermek és serdülőkorban

Dr. Vetró Ágnes

Szegedi Tudományegyetem Gyermek és Ifjúságpszichiátriai Osztály

A major depresszió gyermek és serdülőkorban

Diagnózis a DSM-IV alapján

Gyakoriság az életkor függvényében

Etiopatogenezis

Tünetei

Tünetek és életkor

Kezelése (pszichoterápia, gyógyszeres kezelés)

Komorbiditás

Új utak a kutatásban

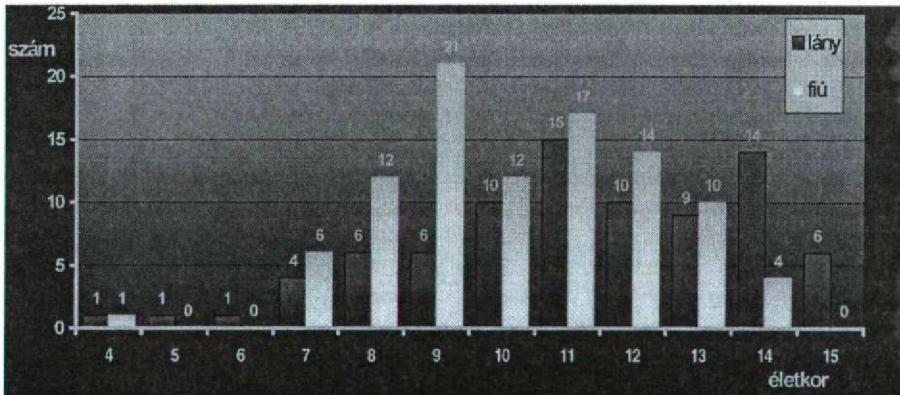
A gyermekkori major depresszió gyakorisága (12- hónap alatt (%)) DUNEDIN LONGITUDINAL STUDY^a

Életkor/év	n	Fiú	Lány	Össz
11	792	2.9	0.5	1.8
15	943	2.5 ^b	6.7 ^b	4.2
18	930	12.0 ^c	21.8 ^c	16.5
21	957	11.2	22.6	16.8

^aAnderson et al., 1987; McGee et al., 1990; Feehan et al., 1994; Newman et al., 1996.

^bApproximate: includes some with dysthymia and ^cwith 3 overlapping Ss.

Az első depressziós epizód nemek és életkor szerinti megoszlása

Genetikai tényezők bizonyítékai

Gyermek/serdülőkorban kezdődő MDD a betegség fokozott kockázatával jár az első fokú, illetve női rokonoknál. Depressziós szülők gyermekeiben 2-3× magasabb a korai kezdetű depresszív zavar kockázata

(Increased prevalence and earlier onset of mood disorder among relatives of prepubertal versus adult probands (Neuman RJ. J Am Acad Child Adolesc Psych 1997)

A controlled family history study of childhood-onset depressive disorder (M. Kovacs Arch Gen Psych 1997)

Selecting early onset MDD probands for genetic studies: results from a longitudinal high-risk study. (Wickramaratne PJ. Am J Med Genet. 2000))

MDD-s serdülők családjában előforduló depressziós estek gyakorisága

Proband kora	Rokonok	Arány	Emelkedés a kontrollhoz képest
Gyerek	Első fokú	34% ^a to 57% ^b	~ 2-szeres
	Másodfokú	8% ^a to 25% ^c	~ 0 - 2-szer
Serdülő	Első fokú	25% ^d	~ 2-szeres
	Másodfokú	5% ^d	~ 0 - 2-szer

^aPuig-Antich et al., 1989; ^bKovacs, Devlin, et al., 1997; ^cTodd et al., 1993; ^dWilliamson et al., 1995

Egyéb biológiai tényezők vizsgálata

Molekuláris genetikai

Hormonális szabályozórendszerek

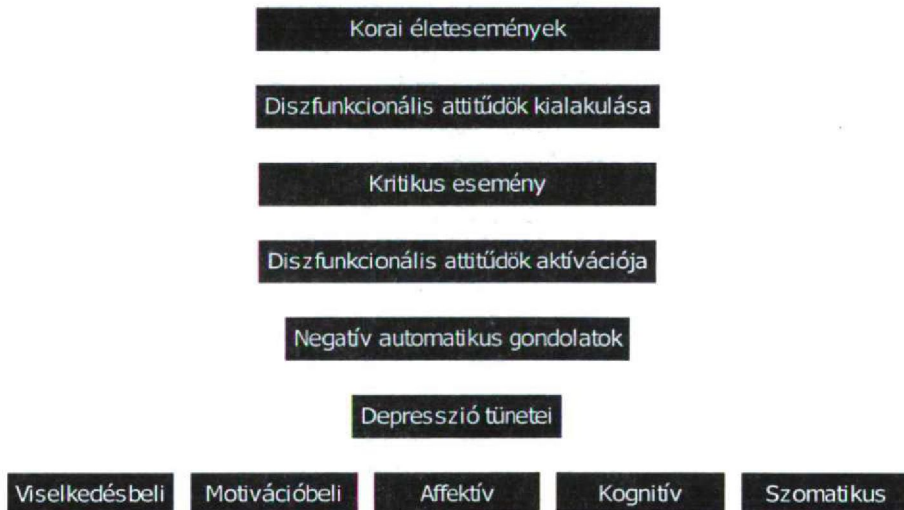
Strukturális és funkcionális képalkotó vizsgálatok

Biological studies in depressed children and adolescents (Birmaher B. Neuropsychopharmacol. 2001)

Family, genetic, and imaging studies of early-onset depression (Todd RD. Child Adolesc. Psych Clin N Am. 2001)

Prefrontal cortical volumen in childhood-onset major depression: preliminary findings (Nolan CL. Arch Gen Psych. 2002)

A depresszió kognitív modellje (Beck)

Kora gyermekkori kockázati tényezők

Perinatális eltérések

Családi körülmények

Gyermekkori temperamentum

(The development of depression in children and adults (Cicchetti D. Am Psychol. 1998)

Childhood and adolescent depression: a review of the past 10 years (Birhamer B. Psychol Rev. 1999)

Differences in early childhood risk factors for juvenile-onset and adult-onset depression (S.R. Jaffee Arch Gen Psych. 2002))

A major depresszió DSM-IV diagnosztikus kritériumai

A következő tünetek közül legalább öt együttesen, 2 héten át fennáll és funkcionális romlás észlelhető.

Depressziós, diszfóriás hangulat (gyermekkorban irritabilitás is lehet) vagy kifejezett örömtelenség és a következő tünetek közül legalább négy:

Megváltozott étvágy, vagy testsúlyváltozás (↑ vagy ↓)

Alvászavar

Psychomotoros agitatio vagy retardatio

Fáradtság, energiavesztés

Feleslegesség érzése vagy erős büntudat

Koncentrációképesség csökkenése vagy határozatlanság

Visszatérő gondolatok a halálról, öngyilkossági gondolatok, kísérlet

Nem schizophrénia, organikus (testi betegség, gyógyszer) ok, organikus mentális betegség, vagy komplikációmentes gáz okozta.

A tünetek 2 héten át csaknem mindennap megfigyelhetők.

MDD megjelenése: Az egyes tünetek gyakorisága^a

Tünetek	N	Életkor százalékban ^b	
		6-13 év	14-18 év
Depressziós h	185 ^{c,d,e} , 142 ^{c,d}	80% - 91%	88% - 92%
Örömtelenség	185 ^{c,d,e} , 142 ^{c,d}	67% - 89%	74% - 92%
Irritabilitás	45 ^e	71%	-----
Koncentráció probléma	185 ^{c,d,e} , 142 ^{c,d}	67% - 80%	79% - 82%
Suicid gondolatok (igen)	200 ^{c,d,f} , 142 ^{c,d}	60% - 67%	61% - 68%
Suicid kísérlet (igen)	200 ^{c,d,f} , 142 ^{c,d}	12% - 39%	26% - 39%

^aKlinikailag jelentős tünetek az MDD epizód alatt ; ^b Approximate grouping;

^cRyan et al., 1987; ^dMitchell et al., 1988; ^eKovacs et al., 1994; ^fKovacs et al., 1993.

A gyermek és serdülőkori depresszió kezelése

Pszichoterápiás kezelés

Kognitív-behaviour terápia

Kontextuális pszichoterápia

Pszichodinamikus pszichoterápia

Gyógyszeres kezelés

A gyermekkori depresszió kezelésének gyakorisága

Életkor	N	% MDD	Minta	Kezelt	Tanulmány
6-19 év	275	14%	high-risk	18%	Keller et al., 1991
11-16 év	368	11%	community ^a	0%	Goodyer & Cooper, 1993
14-18 év	1,710	20%	középiskola	24%	Lewinsohn et al., 1991
14-17 év	1,228	7%	community ^b	8% ^b	Oldehinkel et al., 1999

a Direkt interjúzott alcsoport ; b 20 hónapos follow up

A depresszió kognitív behaviour terápiájának jellemzői

Az affektív betegségekről alkotott koherens modellen alapszik

Terápiás kollaboráció a beteg és a terapeuta között

Rövid, időben behatárolt, segíti a beteget önsegítő készségei kialakításában.

Struktúrált és direktív.

Probléma-orientált, a fenntartó tényezőkre fókuszál, nem az okokra.

A beteg inkább gondolataival és hiedelmeivel foglalkozik, nem olyan feltételezésekkel, melyek ellenőrizhetetlenek.

Olyan kognitív és viselkedésbeni készségek megtanftására centrál, melyeket a beteg otthon gyakorolva elsajátíthat.

Kontextuális pszichoterápia

Célja

Csökkenteni a depressziós tüneteket

A szülő-gyermek kapcsolat normalizálása

Megbirkózási stratégiák tanítása

Formája

Fókuszált, probléma orientált

Szülő koterápeutának kiképezve

Kollaboratív-vezető szerep

Struktúrált terápiás modell (Harrington)

Érzelmek felismerése

Önmonitorozás (esemény-hangulat-gondolat)

Ön-megerősítés

Kommunikációs és interperszonális készségek

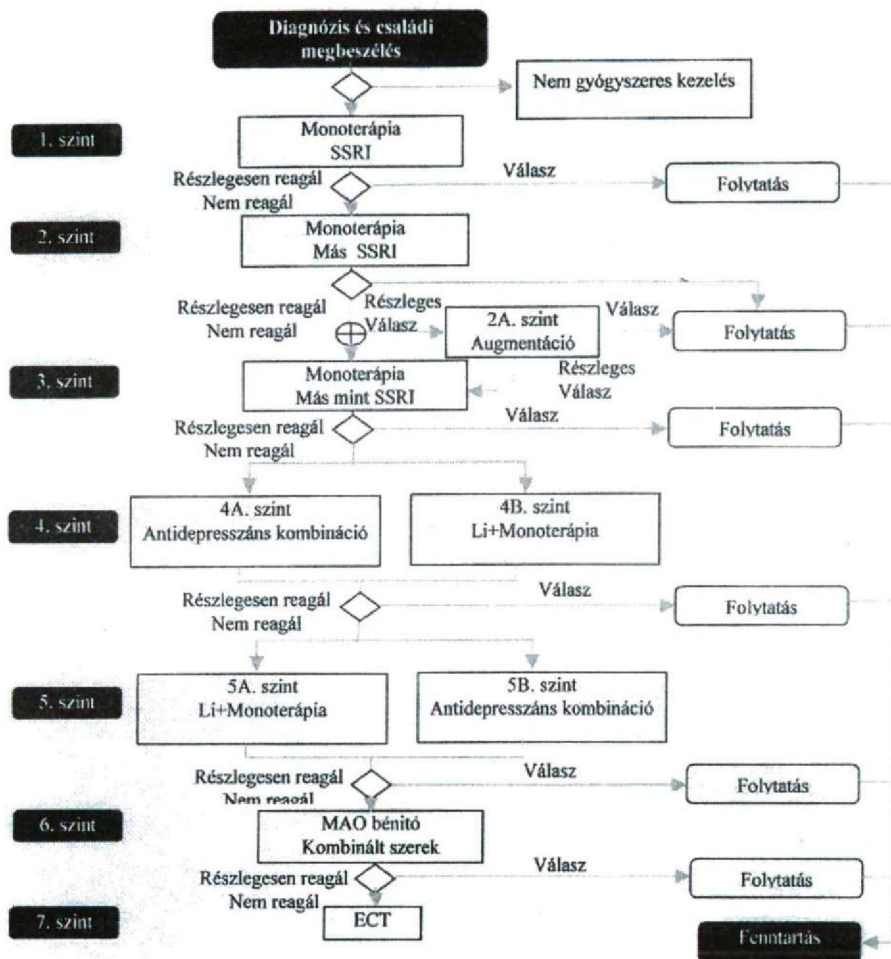
Szociális probléma megoldás

Kognitív átstrukturálás I.

Kognitív átstrukturálás II.

Ismétlés, ülések lezárása

A gyermekkori depresszió gyógyszeres kezelése
TCA szerek, MAO bénítók, SSRI, NRI, Kombinált szerek

Komorbiditás klinikai anyagban^a

Komorbiditás	Életkor	N	%	Átlag értékek
Szorongásos B.	6-18 év	208	23%-51%	39% ^b
Dysthymia	6-18 év	391	13%-40%	22% ^c
Viselkedészavar	6-18 év	508	7%-24%	16% ^d

^aMixed inpatient and outpatient.

^bFerro et al., 1994; Kovacs et al., 1997; Rao et al., 1995; Shain et al., 1991.

^cBiederman et al., 1995; Ferro et al., 1994; Mitchell et al., 1988; Kovacs et al., 1997, Rao et al., 1995.

A komorbiditás hatása Az MDD-ben szenvedő gyermekek életvitelére

A depressziós tünetek súlyosabbak (McCauley et al., 1993; Mitchell et al., 1988)

Gyakrabban veszik igénybe a mentálhigiénés hálózatot (Fergusson et al., 1993; Lewinsohn et al., 1995)

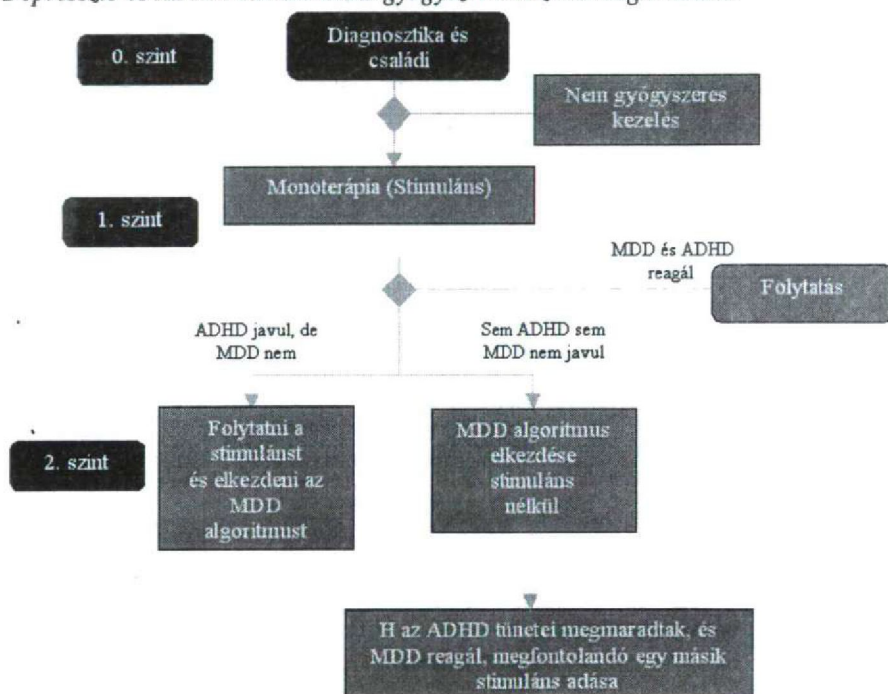
Roszbabb általános állapot, csökkent szociális kompetencia (Garrison et al., 1992; Harrington et al., 1991; Lewinsohn et al., 1995; Renouf et al., 1997)

Roszbabb családi működés (Goodyer et al., 1997)

Több iskolai és viselkedésprobléma (Kovacs et al., 1988; Lewinsohn et al., 1995)

^aEspecially for comorbid conduct/behavior disorders

Depresszió és ADHD komorbiditás gyógyszeres kezelési algoritmus

Az MDD megszűnése klinikai anyagban

Életkor	8-13 év	7-17 év
Esetszám	n=87^a	n=100^b

Kezdet óta eltelt idő	Cumulatív részesedés	
6 hónap	.33	.40
1 év	.69	.80
1.5 év	.82	.95
2 év	.86	.98

Átlagos idő **9 hónap** **7 hónap**

^aKovacs et al.,1997; ^bMcCauley et al., 1993

Visszatérő MDD klinikai anyagban

Utánkövetés ideje	Kezdő életkor	N	%	Tanulmány
3 éven belül	7-17 év	65	54%^a	McCauley et al., 1993
5-7 év	6-12 év	16	44%	Hughes et al., 1990
	8-13 év	102	40%^b	Kovacs et al., 1994
10-15 év	12-18 év	26	69%	Rao et al., 1995
	6-15 év	83	33%	Weissman et al., 1999
	12-17 év ^c	73	49%	Weissman et al., 1999

^aKaplan-Meier estimate; ^bBy Kaplan-Meier, rate is 60%-70%; ^cLower age is approximate.

Az unipoláris depresszió bipoláris betegséggé változása klinikai példán

Követési hossz	Kezdet-év	N	%	Tanulmány
5 éven belül	6-12 év	79	14.1%^a	Geller et al, 1994
	7-17 év	65	7.7%^b	McCauley et al, 1993
	13-16 év	60	20.0%	Strober & Carlson, 1982
	13-17 év	58	10.4%	Strober et al, 1993
5-7 év	8-13 év	92	21.0%^{a,b}	Kovacs et al, 1994 &
	12-18 év	26	19.0%	Rao et al, 1995
10-15 év	6-15 év	83	6.0%^b	Weissman et al., 1999
	12-17 év	73	5.5%^b	Weissman et al., 1999

^aKaplan-Meier estimate; ^bBP I & II combined; ^cLower age is approximate.

Gyermekkori depresszió – felnőttkor (prospektív adatok)

A klinikailag ellátott gyermek depressziós esetek több mint 60 %-ánál felnőttkorban is lesz depressziós epizód (Harrington et al., 1990). A klinikailag ellátott gyermek depressziós esetek 63 %-ánál 63 %-ban várható egy epizód a 18. éven túl is (Weissman, Wolk et al, 1999).

Az átlagpopulációban a 21 éves hangulatzavarban szenvedők 21.45 %-ának volt korábban már egy depressziós epizódja fiatalabb korában (Newman et al., 1996). Az átlagpopulációban fellelhető serdülők, akiknek major depressziója volt, 50 %-ban van további depressziós epizódjuk 24 éves korukra (Lewinsohn et al., 1998).

Új utak a kutatásban

Etiológia: genetika és környezeti tényezők (e.g., Eley et al., 1998; O'Connor et al., 1998).

Pszichoszociális kezelés: cognitive behavior, interpersonalis, és kontextualis terápiák (e.g., Brent et al., 1997; Kovacs et al., in progress; Lewinsohn et al., 1996; Rossello & Bernal, 1999).

Pszichofarmakológiai kezelés: tricyclikus és szelektív SRI's (e.g., Emslie et al., 1997).

Prevenció és korai felismerés